

Archeologisch vooronderzoek Kouter 11 (Gent, prov. Oost-Vlaanderen)

Tom Boncquet en Thomas Pieters

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Colofon

Ruben Willaert bvba

Auteurs: Tom Boncquet en Thomas Pieters

Foto's, tekeningen en plannen: Ruben Willaert bvba (tenzij anders vermeld)

In opdracht van: Dero Construct

© Ruben Willaert bvba, Sijsele, december 2010

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Prospectie	
Vergunningsnummer:	2010/411
Naam aanvrager:	Tom Boncquet
Naam site:	Gent, Kouter 11

Inhoud

1.	Algemeen.....	4
1.1	Inleiding.....	4
1.2	Situering	4
1.3	Doelstelling.....	5
2.	Historische achtergrond.....	6
2.1	Kouter 11.....	6
2.2	Archeologisch onderzoek in de omgeving.....	7
3.	Methodologie	8
4.	Structuren.....	10
5.	Stratigrafie.....	13
6.	Conclusie	17
7.	Aanbevelingen.....	18
8.	Bibliografie.....	18

1. Algemeen

1.1 Inleiding

Het archeologisch vooronderzoek vond plaats op het terrein achter het gebouw op de Kouter nummer 11 te Gent. Op dit terrein is in de nabije toekomst de aanleg gepland van een ondergrondse parkeergarage. Aangezien dergelijke grondwerken het archeologisch bodemarchief danig kunnen verstoren werd door de Vlaamse overheid, Ruimte en Erfgoed, aangestuurd op een archeologisch vooronderzoek op het terrein. De site ligt historisch gezien namelijk op het tracé van de 12de-eeuwse stadsomwalling en heel wat grote gebouwen in de omgeving hebben het archeologisch bodemarchief al grondig verstoord zonder dat er onderzoek bij kwam kijken. Het is dus aangewezen spaarzaam te zijn met de vernietiging van de nog resterende delen van dit historisch patrimonium.

De opdrachtgever van deze studie was de firma Dero Construct uit Zele die de werken op het terrein uitvoert. Het graafwerk werd uitgevoerd door de firma Luc Willems uit Evergem.

Het archeologisch onderzoek werd uitgevoerd door de firma Ruben Willaert bvba, meer bepaald door Tom Boncquet en Thomas Pieters, met medewerking van Jen Smet en Alexander Cattryse. De administratieve begeleiding gebeurde door Marie Christine Laleman van de Dienst Stadsarcheologie Gent en Nancy Lemay van Ruimte en Erfgoed, de wetenschappelijke begeleiding werd voorzien door de Dienst Stadsarcheologie Gent, meer bepaald door Gunter Stoops. Het onderzoek kreeg de opgravingsvergunning 2010/411 en de werkcode GE-KO-10.¹

1.2 Situering

Het onderzoek werd uitgevoerd op het achterliggende terrein van het gebouw op de Kouter nummer 11 te Gent. In het zuiden wordt het terrein begrensd door de Ketelvest. Op het kadaster gaat het om het perceel (afd. 3) sectie C nr. 883 H.

¹ Wij willen alle partners, vooral de firma Dero Construct, in de persoon van Frank Van Driessche en Gert Jacobs als projectleider, alsook de Dienst Stadsarcheologie Gent, hartelijk bedanken voor de vlotte samenwerking tijdens het project.

Fig. 1. Weergave van het terrein op luchtfoto (<http://maps.google.com>)

Fig. 2. Aanduiding van het terrein op de topografische kaart van 1999 (schaal 1:20 000) (www.gisvlaanderen.be)

1.3 Doelstelling

De uiteindelijke doelstelling van het onderzoek was nagaan of er nog archeologische sporen in de ondergrond bewaard waren. In het bijzonder diende er gekeken te worden of er nog restanten bewaard waren van de 12de-eeuwse zuidelijke stadsomwalling en de onderliggende lagen. Waar deze in de omgeving in een ouder onderzoek werden aangesneden waren ze slechts fragmentarisch bewaard en ontstonden er enkele vraagstellingen rond de datering van de aangetroffen resten. Bij dit onderzoek kon dus mogelijk nieuwe informatie verzameld worden om de voornoemde vraagstellingen te helpen oplossen.

2. Historische achtergrond

Fig. 3. Situering van het terrein op de kaart van Ferraris²

2.1 Kouter 11³

De huidige toestand van het gebouw op de Kouter nummer 11 is voornamelijk te situeren in de 18de en 19de eeuw, door de verbouwingen aan het hotel door de familie Van den Hecke. Verschillende elementen tonen echter duidelijk aan dat het pand teruggaat naar een oudere periode, zeker de 17de eeuw, mogelijk zelfs eind 16de eeuw. Getuigen hiervan zijn elementen in de achtergevel, zoals de smeedijzeren lelievormige muurankers, en de kapitelen van de zuilen in de kelderruimte. Op het terrein stond oorspronkelijk ook het gebouw van de handboogschuttersgilde Sint-Sebastiaan, waar deze gilde haar lokaal had vanaf het begin van de 16de eeuw. Op het stadsplan van Sanderus (1641) is te zien dat de schietterreinen zich bevonden in de richting van de huidige Opera. Het gebouw had ook een haakse uitbouw in de richting van de Ketelvaart. Het is deze vleugel die vandaag nog deels bewaard is. De laatste gebruiker van het gebouw was de bank Noordkrediet (Crédit du Nord Belge), waarvan de tralies voor de ramen op de begane grond en de kluizenzaal in de kelder nog getuigen. In deze periode kan ook met zekerheid gesteld worden dat het achterliggende terrein als parking in gebruik was.

² J.J.F. De Ferraris 2009. De Grote atlas van Ferraris: de eerste atlas van België. 1777: Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik. Tielt. Kaartblad 35. Digitale versie: Koninklijke Bibliotheek van België: http://www.kbr.be/collections/cart_plan/ferraris/ferraris_nl.html

³ Laporte 2006, pp 29-43

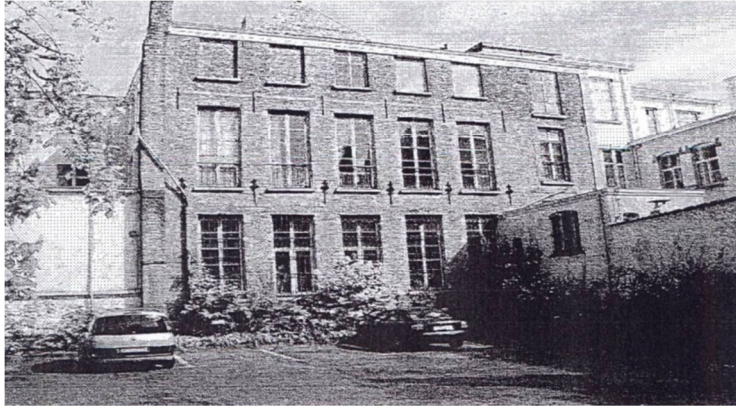

Fig. 4. Zicht op de achtergevel van het gebouw met op de voorgrond het gebruik van het terrein als parking. (Laporte 2006)

2.2 Archeologisch onderzoek in de omgeving

Tijdens het archeologisch onderzoek in 2007 op de terreinen tussen de Kleinveeshuissteeg en de Ketelvest werden enkele interessante bevindingen gedaan met betrekking tot de bodemprofielen van het terrein. Het gaat hier met name om een laat 12de-eeuwse akkerlaag en de restanten van de 12de-eeuwse stadswal die deze afdekt. Het aardewerk dat in deze laag werd aangetroffen dateert in de tweede helft van de 12de eeuw, wat geldt als een *terminus post quem* voor de aanleg van de bovenliggende stadswal. Dit is belangrijk aangezien de wal traditioneel rond 1100 gedateerd wordt en deze datering hem meer dan een halve eeuw jonger stelt. Mogelijk gaat het hier om een latere herstelling of uitbreiding van de wal of moet de vermoedelijke datering van dit deel van de stadsvest aan een nieuw onderzoek onderworpen worden⁴.

Fig. 5. Zicht op de 12de-eeuwse akkerlaag (A) en het restant van de stadswal (B) bij het onderzoek op de Wolweverssite.⁵

⁴ De Gryse & Vandeveld 2007, pp 15-19

⁵ De Gryse & Vandeveld 2007, bijlage

In 1999 vond een archeologisch onderzoek plaats in de Handelsbeurs. Dit gebouw bevindt zich, net als het terrein op nummer 11, op de plaats van het voormalige hof van de Sint-Sebastiaansgilde. Tijdens het onderzoek werd ook hier, hetzij sporadisch, een bruine laag aangetroffen op de moederbodem⁶. Deze werd hier als weiland geïnterpreteerd, maar het gebruik van de gronden langs de Kouter kan natuurlijk verschillend geweest zijn. Bij deze opgraving werden echter geen sporen teruggevonden die gelinkt konden worden aan de 12de-eeuwse stadswal.

3. Methodologie

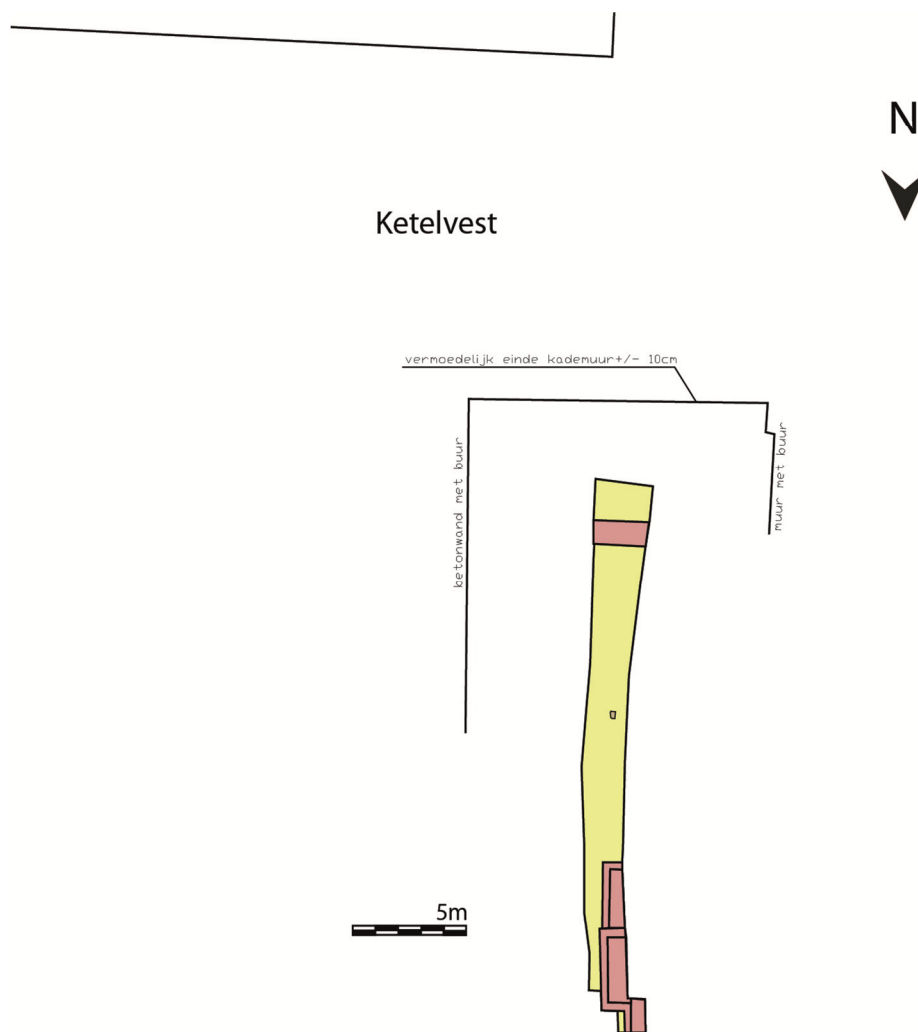

Fig. 6. Overzichtsplan van de sleuf

Het vooronderzoek bestond uit het machinaal graven van een proefsleuf in de lengterichting van het terrein. Deze werd getrokken van aan de Ketelvest tot zo dicht mogelijk tegen het gebouw aan de Kouter. Het graven gebeurde door een rupskraan van 7,5 ton met een platte bak van 1,5 meter breed. Dit is een stuk lichter dan in het bestek aangegeven, maar dit werd genoodzaakt door de

⁶ Deceuninck *et al* 2007

bepaalde afmetingen van de poortdoorgang waarlangs de kraan op het terrein diende te komen. De proefsleuf werd gegraven tot op de moederbodem, of dus het gedeelte van de bodem dat niet door menselijk handelen is aangeroerd. In het meest zuidelijke deel van de sleuf (aan de kant van de Ketelvest) kon het niveau van de moederbodem niet achterhaald worden door de beperkte reikwijdte van de kraanarm.

Fig. 7. De grootte van de kraan was sterk afhankelijk van de beperkte breedte van de poortdoorgang

De oostelijke zijde van het terrein was volledig verstoord door de vroegere aanleg van een ondergrondse parkeergarage op het aanpalend perceel. Hierdoor was onderzoek enkel nog mogelijk op de westelijke helft van het terrein. Tegen de westelijke muur staat nog een monumentale boom die mogelijks ter plaatse zal blijven staan op een verhevenheid in het terrein. Aangezien de wortelkluit van dergelijke boom de ondergrond danig zal verstoord hebben werd geopteerd om de sleuf een tweetal meter van de boom aan te leggen, zodanig dat de verstoring door wortels minimaal blijft en de verhevenheid toch nog aangesneden wordt. De afgegraven grond werd op de oostelijke (verstoorde) helft van het terrein gestockeerd.

De proefsleuf door het terrein had een lengte van 24,5m en een maximale breedte van 2,5m. Het maaiveld van het terrein varieert van 10,05m TAW in het noorden tot 9,35m TAW in het zuiden. De verhevenheid had een maximale hoogte van 10,55m TAW en aan het begin van de sleuf, ter hoogte van de kaaimuur zakte het terrein snel tot op 7,20m TAW. Het meest noordelijke deel van het terrein, aan de poortdoorgang, bevindt zich op 11,54m TAW.

De sleuf werd onder toezicht van twee archeologen laagsgewijs verdiept om zo eventuele bewaarde structuren niet te vernietigen. Structuren die aan het licht kwamen werden zorgvuldig opgekuist en digitaal vastgelegd. Het volledige westprofiel van de sleuf werd opgekuist, gefotografeerd en ingetekend op schaal 1/20. In de verschillende lagen die zich manifesteerden bij de aanleg en in het profiel werd getracht zo veel mogelijk aardewerk te recupereren om aan de pakketten een datering te koppelen. De aangetroffen structuren en de sleuf zelf werden digitaal ingemeten door een landmeter.

Tijdens de verwerking werd het vondstmateriaal gedetermineerd en werd de profieltekening gedigitaliseerd met het programma Adobe Illustrator. Dit werd bijgevoegd in dit rapport.

4. Structuren

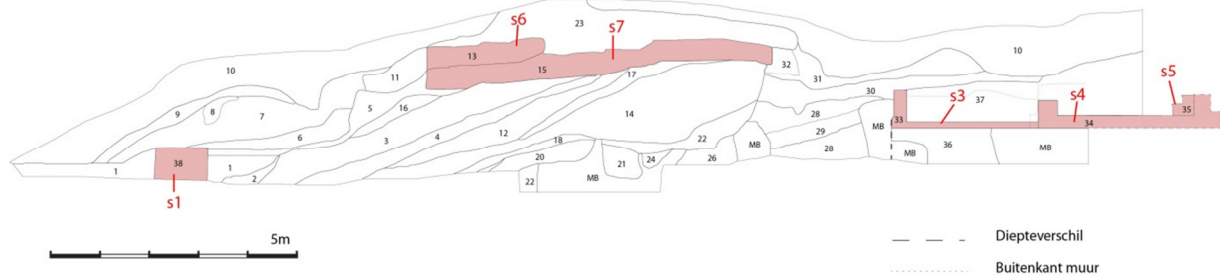

Fig. 8. Aanduiding van de structuren op het westprofiel

In de proefsleuf werden verschillende bakstenen structuren aangetroffen.

In het zuiden van de sleuf kwam parallel aan de kaaimuur van de Ketelvest een bakstenen funderingsmuur (spoor 1) voor. De bovenkant van de muur was bewaard tot op 7,40m TAW. Hij bestaat uit orangerode bakstenen met afmetingen 18 x 8,5 x 4,5cm die werden gemetseld met een grijze cementmortel. Aan de westelijke scheidingsmuur met het aangrenzend perceel zijn nog de uitbraaksporen te zien van de muur die op deze funderingsmuur moet gestaan hebben. Het perceel van Kouter 11 moet dus oorspronkelijk aan de zuidzijde afgeschermd geweest zijn door een hoge muur. Dit kan gelinkt worden aan de bouwaanvraag uit 1786 door Louis Bernard Van den Hecke, heer van Lembeke, om een kaaimuur te construeren als scheiding van zijn eigendom met de Ketelvaart⁷.

Fig. 9. De fundering van de laat-18de-eeuwse kaaimuur

Op ca. 11,30m van het zuidelijke begin van de sleuf werd op 7,10m TAW in het grondvlak een paalspoor herkend (spoor 2). Het spoor had een vierkante vorm met een zijde van 27cm en een bewaarde diepte van ca. 16cm onder het aangelegde vlak. Het paalspoor was half verstoord door bioturbatie, een groot wortelkanaal snijdt door de westelijke helft van het spoor. Het paalspoor is in de moederbodem ingegraven en heeft een sterk heterogene, gevlekte vulling. Door het gebrek van enig dateerbaar materiaal uit de vulling en het ontbreken van andere sporen waaraan het gelinkt kan

⁷ Laporte 2006, p 29

worden is de interpretatie ervan vrijwel onmogelijk. Het geeft enkel een indicatie dat er op dit perceel ooit een houten structuur heeft gestaan.

Fig. 10 en 11. Zicht op het paalspoor in grondvlak (links) en in coupe (rechts).

In het profiel bevond zich tussen 8,70m en 15,70m een bakstenen muur. Deze muur kan opgedeeld worden in twee delen, spoor 6 en 7. Hij bestond uit een stuk opgaand muurwerk (spoor 6) in donkerrode baksteen met grijze mortel die rust op een slordig gemetselde fundering in lichtrode baksteen (spoor 7). Deze laatste zat slechts sporadisch nog in gemetseld verband, vermoedelijk werd deze grotendeels losgetrokken bij het graven van de sleuf. De onderkant van spoor 6 zat aan de zuidelijke kant op 9,15m TAW en aan noordelijke kant op 9,51m TAW, de onderkant van spoor 7 in het zuiden op 8,75m TAW en in het noorden op 9,20m TAW. De muren lopen dus lichtjes op in de richting van het gebouw aan de Kouter. Deze muurresten bevinden zich ter hoogte van de boom op het achterterrein. Het is echter moeilijk om ze aan een bepaalde structuur te linken.

Aan het noordelijke uiteinde van de sleuf werden twee bakstenen kelders aangesneden, samen met de natuurstenen toegangstrap. De trap (spoor 5) gaf toegang tot de meest noordelijke kelderruimte (spoor 4). Hoe het verloop was tussen deze ruimte en de kelderruimte ten zuiden ervan (spoor 3) kon door de beperkte afmetingen van de sleuf niet vastgesteld worden. Spoor 4 is opgebouwd uit paarse en orangerode bakstenen met een formaat van 22,5 x 11 x 5cm en werd gemetseld met grijze cementmortel. De muurresten waren bewaard tot op 8,52m TAW in het zuidelijke deel en tot op 9,05m TAW in het noordelijke deel. De buitenzijde van de keldermuur was onafgewerkt door haar ligging tegen de wand van de put die werd gegraven bij de bouw van de kelders. Tegen de binnenzijde van de muur was een laag oranje tegels van 2,2cm dikte gezet. Hiertegen werd de muur dan nog eens bezet met een cementlaag. Opvallend is dat dit enkel het geval is bij de buitenmuren. De gemene muur met de zuidelijke kelder was niet bezet. De ruimte had op 8,25m TAW een bakstenen vloer die, net als de muren een zwarte aanslag vertoonde, vermoedelijk afkomstig van het puin dat er bij de afbraak is ingestort. Aan de noordelijke kant van deze ruimte was de aanzet van de toegangstrap nog bewaard. De trap bestond uit arduinen treden met een geprofileerde trapneus. In totaal waren 7 treden bewaard, waarvan de onderste 2 treden zich in de ruimte zelf bevonden. De treden hebben een hoogte van ca. 22cm en een breedte van eveneens 22cm. De zuidelijke kelderruimte (spoor 3) is opgebouwd uit lichtrode bakstenen met een formaat van 21 x 11 x 5cm die werden gemetseld met een witte mortel waarin kleine schelpfragmentjes zitten. De muren waren bewaard tot op 8,35m TAW. De ruimte werd tegen de noordelijke kelderruimte aangebouwd. De

bouwnaad tussen beide structuren was duidelijk zichtbaar, met onderaan spoor 4 een uitsprong van één baksteen breed waarop spoor 3 gebouwd is. De buitenzijde van de structuur was net als bij spoor 4 onafgewerkt. Spoor 3 kent wel een uitspringende fundering met een dikte van twee bakstenen. Opvallend is ook dat de fundering van beide kelderruimtes even diep loopt, namelijk op 7,99m TAW, maar dat het vloerniveau van de noordelijke kelderruimte 18cm hoger ligt dan dat van de zuidelijke ruimte. Het opgaand muurwerk van de kelderruimtes was ongeveer 70cm bewaard. Door de gebruikte bakstenen en het metselwerk kunnen deze structuren in de 19de eeuw geplaatst worden.

Fig. 12 en 13. Zicht op de 19de-eeuwse kelderruimtes en de keldertrap.

Fig. 14. Detail van de bouwnaad tussen spoor 3 en spoor 4

5. Stratigrafie

In het westprofiel manifesteerde zich heel duidelijk een schuine gelaagdheid, afhellend naar de Ketelvest toe. Dit duidt op een systematische ophoging van het terrein. De bovenste – dus meest zuidelijke – pakketten bestaan uit homogeen groen zand (laag 10) op heterogeen lichtbruin zand (laag 7) met een heel losse structuur. Waarschijnlijk zijn deze te linken aan de graafwerken van de ondergrondse parkeergarage. In de vulling werden immers plastic en een computerchip teruggevonden, wat deze pakketten in de laatste decennia situeert. Dit zijn tevens de enige pakketten die spoor 1 (laag 38) bedekken, wat de recente datering van deze funderingsmuur, of althans van de afbraak ervan, benadrukt. Deze lagen bedekken een heterogeen kleilig pakket (laag 1), waarin ook spoor 1 vervat zit.

Centraal in de sleuf bevinden zich onder spoor 6 en 7 (resp. laag 13 en 15) enkele schuine ophogingspakketten die de noordelijke lagen doorsnijden (zie verder). De meest opvallende lagen hierbij zijn twee grote puinpakketten (laag 12 en 14) die van elkaar gescheiden zijn door een dunne donkergrijze gesinterde laag (laag 17). Deze lagen bestonden voornamelijk uit baksteenpuin waaruit een vrij grote hoeveelheid middeleeuws aardwerk – vooral uit laag 14 – kon gerecupereerd worden. Het gros van het aardwerk kan gedateerd worden in de 16de eeuw, samen met enkele oudere, 14de-eeuwse, aardewerkvondsten. Aangezien deze pakketten duidelijk aangevoerd zijn en de herkomst moeilijk tot niet te achterhalen is, is het niet aangewezen om hieruit verdere conclusies te trekken.

Fig. 15. De schuine gelaagdheid van de ophogingspakketten, met erboven spoor 6 en 7 in het profiel en links in beeld de recente zandige pakketten.

In het noordelijke deel van de sleuf waren verschillende horizontale zandige lagen met een kleine puinfractie zichtbaar boven de opvulling van de kelderruimtes spoor 3 en 4 (resp. laag 33 en 34). De datering van de kelderruimtes in de 19de eeuw kunnen hier als een *terminus post quem* dienen voor de bovenliggende lagen. Deze lagen worden op ca. 15,5m van het begin van de sleuf duidelijk doorsneden door de bovenvermelde puinpakketten. Dit wil zeggen dat alle bovenliggende pakketten richting het zuiden van de sleuf jonger gedateerd moeten worden dan bovenvermelde lagen. Bovenop alle opvullingspakketten ligt opnieuw een laag homogeen groen zand, net als in het

zuidelijke deel van de sleuf. Vermoedelijk werd het terrein in de vorige eeuw serieus opgehoogd (de pakketten overbruggen een hoogteverschil van ca. 2,60m). De reden hiervoor is vooralsnog onduidelijk. Er kan gesteld worden dat het terrein opgehoogd is naar het niveau van de poortdoorgang om te voorzien in parkeermogelijkheid in de periode dat het gebouw als bank werd gebruikt.

Onder de vele ophogingspakketten kwamen nog enkele oudere lagen tevoorschijn die door de moederbodem snijden. Het betreft twee kleinere kuilen (laag 21 en 24, waarvan de bodems respectievelijk op 6,89m en 7,10m TAW voorkwamen) waar geen determineerbaar materiaal uit kwam en vier grote diepe kuilen (laag 22, 26, 28 en 36). Deze laatste kunnen waarschijnlijk, naar analogie met onderzoek in de buurt, gelinkt worden aan systematische zandwinning. Lagen 26, 28 en 36 konden tot op 7,25m TAW onderzocht worden, laag 22 tot op 6,60m TAW. Uit drie van de kuilen kwam aardewerk naar boven. Bij laag 22 en 28 gaat het om kleine wandfragmenten grijs aardewerk en rood geglaazuurd aardewerk, die als laatmiddeleeuws kunnen bestempeld worden, maar die verder moeilijk te determineren zijn door het ontbreken van diagnostisch materiaal. In laag 36 – de kuil die deels onder de zuidelijke kelderruimte ligt – kwamen enkele fragmenten aardewerk aan het licht die in de 16de -17de eeuw te situeren zijn.

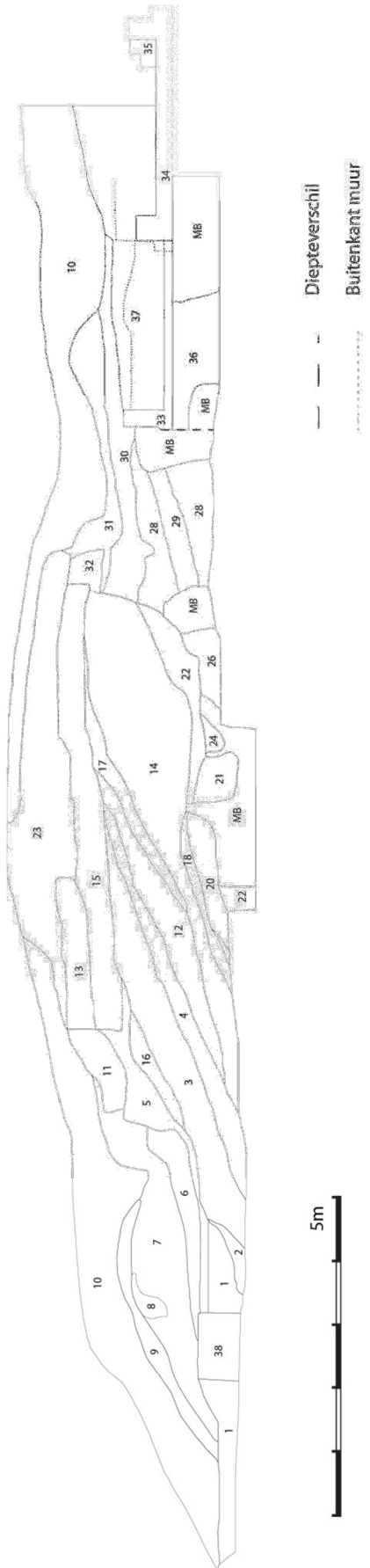

Fig. 16. Overzichtsplan van het westprofiel (beschrijving in bijlage)

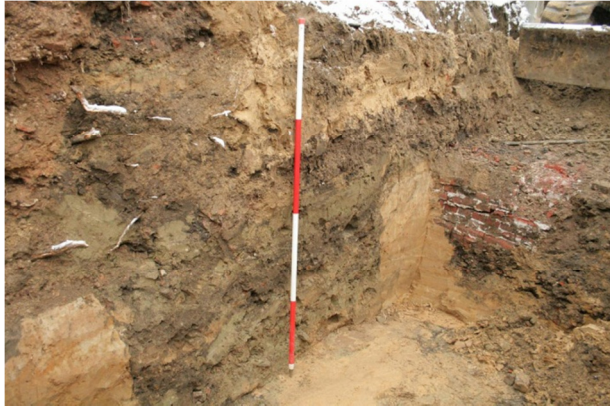

Fig. 17. Zicht op één van de zandwinningskuilen (laag 28)

Tussen 10,60m en 13,50m werd de sleuf langs de profielwand manueel verdiept om een inzicht te krijgen in de moederbodem. In het stuk tussen laag 20 en 21 manifesteerde zich immers een sterke gelaagdheid in de moederbodem. Bij het verdiepen bleek dat de gelaagdheid naar onder toe afnam. Op die plaats werd een pollenbak geplaatst voor een eventuele verdere bodemkundige analyse van de gelaagdheid.

Waar de moederbodem zichtbaar was in het profiel werd deze geregistreerd om zo een beeld van het verloop van het oude landschap te proberen krijgen en deze te vergelijken met de onderzoeksresultaten van de aanpalende onderzoeken. Door de zware verstoring van het terrein kon de hoogte waarop de moederbodem nog bewaard was slechts sporadisch gedocumenteerd worden. Op 12,20m van het begin van de sleuf bevond de moederbodem zich vanaf 7,74m TAW, op 15,30m kwam ze voor vanaf 8,10m TAW en op 18m kwam de moederbodem voor vanaf 8,55m TAW. Hierdoor lijkt het dat het originele reliëf opliep in de richting van de Kouter. Uit het onderzoek op de Wolweverssite bleek echter net het omgekeerde⁸. In de zuidoostelijke sleuf bij dit onderzoek liep de moederbodem van 8,30m TAW aan de noordzijde tot 9,00m TAW aan de zuidzijde (Ketelvest), dus oplopend in de richting van de Ketelvest. Dit beeld klopt meer met het reliëf, rekening houdend met het feit dat de terreinen aan de voet van de helling naar de Blandijnberg liggen. Bij vroeger archeologisch onderzoek op de Kouter werd de moederbodem vastgesteld rond 8,45m tot 8,70m en zelfs op 9,25m TAW⁹. Bij het onderzoek in de Handelsbeurs werd de moederbodem gemiddeld aangetroffen op 7,57m TAW. Uit deze metingen bleek dat het originele reliëf vrij geaccidenteerd moet zijn geweest. Dat de resultaten uit dit onderzoek niet in de lijn liggen van die uit het onderzoek op de Wolweverssite (aangezien ze in tegengestelde richting oplopen) kan te wijten zijn aan de verstoring van de bodem en de beperkte waarnemingspunten tussen de verschillende kuilen door.

⁸ De Gryse & Vandeveldde 2007, p 15

⁹ Laleman & Stoops 1996, p. 32-33; Bourgeois, Laleman & Stoops 1997, p. 98-99

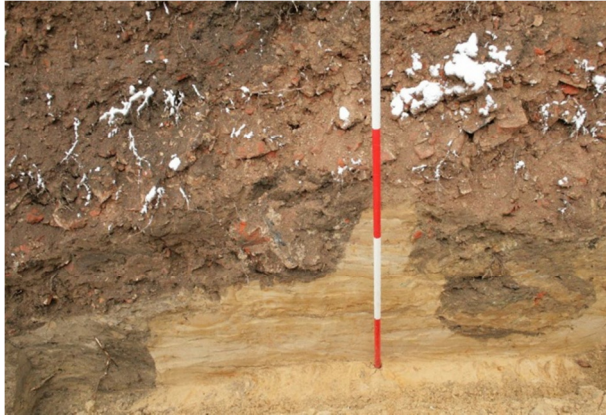

Fig. 18. De gelaagde structuur binnen de moederbodem verminderde naar onder toe.

Het groengekleurde zand dat zich vooral in de bovenste lagen situeerde werd ook bij andere werken in de buurt teruggevonden. Het is samengesteld uit ondermeer glauconiethoudende zandsteen en verspitte moederbodem (compact geel zand). Bij de opgraving in de Handelsbeurs werd het in verband gebracht met een mogelijk restant van het uitgraven van de Ketelvest¹⁰. Ook bij de opgravingen op de Kouter werd dit groene zand aangetroffen, hier vooral in de diepere lagen binnen de stratigrafie¹¹.

6. Conclusie

Het onderzochte terrein blijkt recentelijk aanzienlijk opgehoogd te zijn. Dit blijkt uit het feit dat alle ophogingspakketten zich stratigrafisch boven de restanten van enkele 19de-eeuwse kelders bevinden. Langs de Ketelvest kon ook de fundering van de laat-18de-eeuwse kaaimuur herkend worden. Onder de verscheidene ophogingspakketten kwamen nog enkele kuilen aan het licht die waarschijnlijk gelinkt kunnen worden aan zandwinningsactiviteiten. Door het materiaal dat eruit kon gerecupereerd worden kunnen enkele kuilen in de Late Middeleeuwen geplaatst worden en één kuil in de 16de – 17de eeuw. Dit kan duiden op een zekere continuïteit in het proces, ofwel staan niet alle kuilen met het zandwinningsproces in verband. Dit kon op het terrein niet achterhaald worden. Als laatste vermelden we ook het paalspoor dat zich in het grondvlak van de sleuf in de moederbodem aftekende. Aangezien het nergens aan kon gelinkt worden en door het ontbreken van vondstmateriaal eruit kan hierover echter binnen dit onderzoek weinig verteld worden.

Aan de doelstelling van het project, namelijk meer informatie vinden met betrekking tot de ligging van de 12de-eeuwse stadsomwalling en de onderliggende akkerlaag en de problematiek rond de datering ervan die zich stelde bij de opgraving op de Wolweverssite, kon helaas niet voldaan worden. Beide lagen werden op het terrein niet aangesneden, waaruit we kunnen concluderen dat deze hier weggegraven of geërodeerd zijn. De akkerlaag werd immers wel aangetroffen zowel ten westen als ten oosten van het projectgebied tijdens eerdere opgravingen.

¹⁰ Deceuninck et al 2007, p 77

¹¹ Met dank aan Gunter Stoops, Dienst Stadsarcheologie Gent

7. Aanbevelingen

Gezien de vrij recente datering van de aangetroffen sporen en van de ophogingspakketten van het terrein, samen met het feit dat de helft van het terrein reeds verstoord is door het graven van een ondergrondse parkeergarage op het aangrenzende terrein, kunnen we stellen dat vervolgonderzoek niet aangewezen is. Wij stellen daarom voor om het terrein vrij te geven voor verdere werkzaamheden.

8. Bibliografie

BOURGEOIS J., LALEMAN M.C. & STOOPS G., 1997: "Vondstmeldingen – Kouter", in: *Stadsarcheologie, Bodem en monument in Gent*, jg. 21, nr. 3-4

DECEUNINCK M., PYPE P., VAN ISEGHEM K. & VERMEIREN G., 2007: *Kouter, Handelsbeurs* in *Stadsarcheologie. Bodem en Monument in Gent*, reeks 2 nr. 1, Gent

DE GRUYSE J. & VANDEVELDE J., 2007: *Archeologisch onderzoek rondde Wolweverssite – Gent*. Onuitgegeven rapport, Ruben Willaert bvba

LALEMAN M.C. & STOOPS G., 1996: "Vondstmeldingen – Kouter", in: *Stadsarcheologie, Bodem en monument in Gent*, jg. 20, nr. 2

LAPORTE D., 2006: *Project Kouter Fortis Bank. Aanvullingen bij het archivalisch onderzoek uitgevoerd door Halewijn Missiaen*. Onuitgegeven rapport in opdracht van Fortis.

Bijlage: Beschrijving lagen westprofiel

1. Heterogene grijsgroene klei met bruine zandlenzen + houtskoolspikkels en baksteenbrokken
2. Vrij homogeen donkergrijs kleiig zand + houtskoolspikkels en baksteenbrokken
3. Puinlaag met zeer veel baksteenbrokken
4. Vrij homogeen zand met lage kleifractie + vrij veel baksteenbrokjes
5. Zeer los zand + fijne baksteen- en kalkbrokjes
6. Oranje-beige kleiig zand, vrij steriel
7. Vrij heterogeen bruin zand
8. Geel zand
9. Vrij homogeen grijs kleiig zand + baksteenbrokken
10. Groen zand (deklaag)
11. Fijne puin/gruislaag
12. Puinlaag + zeer veel baksteenbrokken en veel aardewerk
13. Bakstenen muur, donkerrood met grijze mortel, baksteenformaat 24x9x4cm
14. Puinpakket +veel aardewerk
15. Bakstenen muur, lichtrood met kalkmortel
16. Groen zand + baksteenbrokjes en kalkmortel
17. Donkergrijs kleiig zand + zwarte Fe-sinters
18. Grijsbruin kleiig zand + houtskoolspikkels en veel aardewerk
19. Geel kleiig zand, versmeten moederbodem
20. Licht kleiig zand + baksteenbrokken
21. Grijs zand + baksteenbrokken en aardewerk
22. Grijs kleiig zand
23. Bruingroen vettig zand
24. Heterogene bruingrijze zandige klei
25. Moederbodem
26. Grijsbruin kleiig zand
27. Sterk gelaagd pakket
28. Vrij homogeen groen zand + baksteenbrokjes en weinig houtskoolspikkels
29. Vrij homogeen grijszwart zand + houtskoolbrokken ,keitjes, weinig baksteenbrokjes en leisteenfragmenten
30. Idem laag 29
31. Geel zand, versmeten moederbodem
32. Puinpakket
33. Keldermuur tegen laag 34, lichtrode baksteen, witte mortel met schelpen, baksteenformaat 21x11x5cm, buitenkant onafgewerkt met uitsprong onderaan (fundering)
34. Keldermuur, paarse en oranjerode baksteen, grijze mortel, baksteenformaat 22,5x11x5cm, langs binnenzijde bezet met oranje tegels (2,2cm dik) met daartegen cementbezetting
35. Trap, blauwe natuursteen, zijkant bedekt met leisteen, 7 treden bewaard
36. Kleiig zand + baksteenbrokjes, leisteen, mortelfragmenten, tegels, aardewerk en botmateriaal
37. Puinpakket met zwart zand
38. Funderingsmuur, oranjerode baksteen, grijze cementmortel, baksteenformaat 18x8,5x4,5cm